

РОЗДІЛ 11 МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 342.95

ВИКОРСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ В ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

USING OF THE INTERNATIONAL EXPERIENCE IN ACTIVITY OF CUSTOMS AUTHORITIES OF UKRAINE

Дорофєєва Л.М.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Ужгородського національного університету*

У статті досліджуються основні засади спрощення торгівлі та уніфікації митних процедур, що рекомендовані Всесвітньою митною організацією та давно увійшли в практику митних адміністрацій світу. Зосереджено увагу на впровадженні в роботу вітчизняних митних органів Рамкових стандартів безпеки та спрощення світової торгівлі. Наголошено, що імплементація міжнародних стандартів важлива як для вдосконалення діяльності митних органів, так і для функціонування суб'єктів ЗЕД.

Ключові слова: митні органи, Рамкові стандарти, уповноважений економічний оператор, Кіотська конвенція.

В статье исследованы основные принципы упрощения торговли и унификации таможенных процедур, рекомендованные Всемирной таможенной организацией и давно вошедшие в практику таможенных администраций мира. Сосредоточено внимание на внедрении в работу отечественных таможенных органов Рамочных стандартов безопасности и упрощения мировой торговли. Отмечено, что имплементация международных стандартов важна как для совершенствования деятельности таможенных органов, так и для функционирования субъектов ВЭД.

Ключевые слова: таможенные органы, Рамочные стандарты, уполномоченный экономический оператор, Киотская конвенция.

In article are investigated the basic principles of simplification of the trade and unification of the customs procedures recommended by World Customs Organization and have entered practice of customs administrations of the world long ago. The attention is concentrated on introduction of Framework safety standards into practice of domestic customs authorities and on the simplification of the world trade. It is emphasized that the implementation of the international standards is important both for improvement of activity of customs authorities, and for functioning of subjects of the foreign economic activity.

Key words: customs authorities, Framework safety standards, Authorized Economic Operator, Kyoto Convention.

Постановка проблеми. Обравши європейський шлях розвитку, Україна визначила стратегічним напрямом своєї внутрішньої та зовнішньої політики інтеграцію в Європейське Співтовариство. Узгодження вітчизняного законодавства, зокрема й митного, з європейськими вимогами і стандартами не тільки прискорить процес євроінтеграції нашого суспільства, але й створить сприятливі умови для розвитку транскордонної торгівлі [1, с. 40–41].

Нині, коли вітчизняні митні органи переживають складний процес реформування, а митне законодавство потребує системних змін, питання впровадження міжнародних стандартів митної діяльності потребує ґрунтовних наукових досліджень, які мають спиратись на практику їх реалізації.

Стан опрацювання. Використання міжнародного та європейського досвіду митних адміністрацій з організації та здійснення митних процедур давно цікавить українських дослідників. Розвідки у сфері пошуку оптимальних моделей функціонування митних органів проводились як науковцями, так і спеціалістами митної справи. Зарубіжні моделі функціонування митниць вивчали І.Г. Береж-

нюк, С.І. Денисенко, Є.В. Додін, А.І. Калініченко, О.С. Нагорічна, П.В. Пашко, І.В. Несторишин, С.М. Перепьолкін, І.В. Письменний, Д.В. Приймаченко, О.О. Пунда, Т.В. Руда, К.К. Сандровський, В.І. Царенко, В.В. Ченцов, О.В. Чорна, М.Г. Шульга.

Такі дослідження проводились для виявлення кращих практик діяльності митних органів, що давало змогу запропонувати найбільш оптимальні моделі для реалізації в діяльності вітчизняних митниць. У період активного реформування організації та діяльності українських митних органів та з урахуванням проголошеного курсу країни на євроінтеграцію необхідний постійний моніторинг адаптаційних процесів в окресленій сфері.

Метою статті є визначення ступеня адаптації у вітчизняному законодавстві основних міжнародних стандартів діяльності митних органів. Для цього проаналізуємо базові нормативно-правові акти, що визначають певні еталони здійснення митних процедур, встановлюють обов'язкові для митних адміністрацій усіх кран-членів Всесвітньої митної організації вимоги, а також з'ясуємо стан їх впровадження в законодавство та діяльність митних органів України.

Виклад основного матеріалу. Не викликає сумнівів, що одним із найважливіших напрямів стратегії інтеграції України до європейського політичного, економічного та інформаційного простору є подальше узгодження вітчизняного правового поля з міжнародними стандартами [2, с. 74]. Цей процес складний, комплексний та довготривалий, оскільки передбачає, крім змін норм національного права, зміну в організації діяльності державних органів та в суспільстві загалом. Нині в міжнародному праві *de facto* створена та успішно функціонує ціла система стандартів, які регламентують різноманітні аспекти міжнародних відносин. Деякі з них належать до пріоритетних сфер регулювання суспільних відносин. Для подальшого вдосконалення правової системи України та її входження в європейський правовий простір особливого значення набувають саме європейські правові стандарти [3].

Закріплення у національному законодавстві спільних принципів та стандартів дає змогу зблизити національні системи європейських країн із метою, зрештою, найбільш повного забезпечення прав, свобод та інтересів їх громадян [4, с. 146].

Взагалі інтеграція України до західноєвропейських структур можлива за умов досягнення певних процедурних стандартів у певних галузях (в економіці, державному управлінні, у сфері права тощо) одночасно з відмовою від частини державного суверенітету і добровільною передачею низки виняткових повноважень державної влади наднаціональним виконавчим органам організації. Євростандарти – це конкретні процедурні вимоги в тих чи інших сферах життя суспільства і діяльності держави. Як вказував ще 15 років тому видатний дослідник митного права К.К. Сандровський, прийняття певних євростандартів необхідне тому, що вони дадуть змогу підвищити рівень добробуту населення і допоможуть людині комфортно почувати себе в суспільстві, а не тому, що їх запровадження допоможе Україні якнайшвидше вступити до ЄС і євроінтегруватися. Вступ України до різноманітних організаційних структур Європи (це, переважно, стосується Західної Європи) можливий тільки тоді, коли вона досягне за своїми економічними і соціально-політичними показниками рівня країн ЄС [5, с. 117].

Безумовно, використання міжнародного досвіду застосування форм та методів діяльності є неминучим і може, а головне, має принести національним митним органам України користь. Але при цьому варто мати на увазі, що особливості національного законодавства, стан розвитку економіки та вже існуюча система митної служби України унеможливають повне копіювання будь-якої моделі реформування, що може бути запроваджена до вітчизняної системи митних органів [6, с. 379].

Сучасне митне законодавство розвинених європейських держав передбачає, насамперед, повне законодавче забезпечення, а також прозорість і простоту процедур митного оформлення та контролю [7, с. 115].

Нині ні для кого не є секретом, що відмінності в правовому регулюванні митних формальностей

у національних правових системах держав істотно гальмують транскордонні переміщення товарів у процесі міжнародної торгівлі. Складність митних формальностей, витратність їх проходження учасниками зовнішньоторговельної діяльності є серйозними нетарифними бар'єрами для міжнародної торгівлі. Митні формальності стають своєрідною перешкодою в міжнародній торгівлі, оскільки здатні уповільнити здійснення зовнішньоторгових операцій. Відповідні кроки, спрямовані на оптимізацію часу на проведення контрольних та реєстраційних операцій, сприятимуть міжнародному товарообміну.

Митні формальності мають бути максимально простими і створювати якомога менше незручностей для міжнародної торгівлі. Все це зумовлює необхідність у зближенні правового регулювання митних формальностей у правових системах держав із метою спрощення та прискорення процесу їх проходження [8, с. 61].

За таких умов вирішення проблемних питань становлення єдиного для всіх європейських держав правового митного простору здійснюється в рамках системи заходів, спрямованих на максимальне зближення митних систем європейських держав відповідно до положень загальноєвропейських, юридично обов'язкових, уніфікованих правил поведінки в галузі митного урегулювання [9, с. 116]. Враховуючи особливості формування міжнародного правового простору, зокрема в сфері регулювання правовідносин, що виникають під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, необхідно з'ясувати механізм впровадження визнаного світовою спільнотою масштабу поведінки у вітчизняне правове поле. Як зазначають науковці, узгодження національного митного законодавства кожної окремої держави з нормами і стандартами міжнародного митного права завжди є предметом міжнародних договорів [10, с. 156]. Нині головним міжнародним договором у цій галузі, безумовно, є Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 р., яка стала для України неофіційним орієнтиром [11].

Спеціалісти відзначають, що з огляду на традиційне місце митних служб світу в національних системах державних органів визначаються два різновиди митної діяльності, щодо яких світовою практикою встановлюються певні стандарти.

Перші з них – діяльність із застосування встановлених державами у митному законодавстві правил та процедур щодо транспортних засобів та вантажів, які переміщуються в законний спосіб, стандартні правила якої зосереджені в уже названій Кіотській конвенції, до якої 5 жовтня 2006 р. приєдналася і Україна. Порівняно новим для світової практики стандартом взаємодії митних служб та учасників міжнародної торгівлі стали Рамкові стандарти безпеки та спрощення світової торгівлі. Практично всі країни-члени Всесвітньої митної організації висловили готовність впроваджувати принципи Рамкових стандартів, зокрема Україна. Саме з прийняттям 23.06.2005 р. на 105/106 сесії Всесвітньої митної

організації Рамкових стандартів безпеки і спрощення світової торгівлі та приєднанням України до протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур [12], пов'язані суттєві зміни у вітчизняному митному законодавстві, початок впровадження міжнародних стандартів безпеки в митній діяльності та активне реформування системи митних органів. Над питаннями уведення новітніх стандартів митної діяльності працювали політики, науковці та практики спочатку Державної митної служби (2005–2012 рр.), потім Міністерства доходів і зборів (2013 р.), а тепер – Державної фіскальної служби України (з 2014 р.).

Друга група стандартів – діяльність, у сфері протидії порушенням встановлених національним законодавством кожної країни митних правил та процедур. Об'єднання зусиль митних адміністрацій на світовому рівні ґрунтується на їх безпосередній взаємодії (інформаційний обмін, правова допомога), що й знайшло закріплення в двох основних міжнародних договорах: Міжнародній конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (Найробійська конвенція) та Конвенції про адміністративну допомогу у сфері митних відносин (Йоганнесбурзька конвенція) [13].

Спрощення торгівлі, на яке очікують трейдери усього світу, має стати результатом послідовного впровадження принципів Кіотської конвенції, до яких, у першу чергу, варто віднести: стандартизацію і спрощення митних процедур, безперервний розвиток і вдосконалення технологій митного контролю, максимальне використання інформаційних технологій, зближення норм митного регулювання та інтересів світової торгівлі.

Отже, нам необхідно з'ясувати, наскільки стандартні правила вказаної конвенції реалізовані у вітчизняному митному законодавстві.

1) Стандартне правило 3.35 розділу 3 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції: здійснювати координацію дій усіх компетентних державних органів, які беруть участь у пропуску товарів через митний кордон. У митному законодавстві України (п. 42 ст. 4 МК України) реалізовано принцип координації митними органами всіх видів контролю, яким піддаються товари, що переміщуються через митний кордон через впровадження попереднього документального контролю – контрольних заходів, які полягають у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення державних санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю, та здійснюються в пунктах пропуску через державний кордон України.

2) Стандартні правила 3.4 та 3.5 розділу 3 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції: здійснювати координацію зусиль із митними органами сусідніх держав (сумісні митні процедури), через спільний кордон яких переміщується товар. Цей принцип реалізовано шляхом запровадження спільного контролю у 8 пунктах пропуску, розта-

шованих на українсько-польській та українсько-молдовській ділянках державного кордону. Керівник ДФС М. Продан заявив: «Ми розраховуємо на запровадження спільного контролю ще у 8 пунктах пропуску на кордоні з Польщею, Румунією та Словаччиною. Наразі відбуваються відповідні переговори з нашими партнерами з цих країн, вживаються заходи щодо створення та розвитку відповідної інфраструктури в пунктах пропуску» [14, с. 15].

3) Стандартне правило 6.2 розділу 6 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції: митний контроль обмежується мінімумом, необхідним для забезпечення дотримання митного законодавства. Ця вимога повністю реалізована в ст. 318 Митного кодексу України: «Митний контроль передбачає виконання органами доходів і зборів мінімуму митних формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи».

4) Стандартне правило 3.11 розділу 3 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції: мінімальна інформація щодо товару, що переміщується через митний кордон, має міститись у декларації на товар письмової форми, яка має відповідати типовій формі ООН. Правило знайшло своє впровадження шляхом встановлення форми єдиного адміністративного документа [16].

5) Стандартне правило 6.3 розділу 6 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції: здійснювати митний контроль із використанням системи управління ризиками. Митний кодекс України (гл. 52) передбачає застосування системи управління ризиками з метою запобігання, прогнозування і виявлення порушень митного законодавства; забезпечення більш ефективного використання наявних ресурсів; забезпечення заходів із захисту національної безпеки, життя і здоров'я людей, тварин, рослин, довкілля, інтересів споживачів, а також прискорення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України.

6) Стандартне правило 6.6 розділу 6 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції: здійснюватися митний контроль має на основі методу аудиту. Фактично митний контроль після завершення оформлення проводився митницями України і у період дії попереднього Митного кодексу (2002 р.), проте нормативного закріплення як самостійної форми митного контролю набув із прийняттям Митного кодексу України 2012 р., де п. 7) ст. 336 передбачає, що однією з форм митного контролю є проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, зокрема своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, а детальний механізм застосування пост митного аудиту регламентовано ст.ст. 345–355 кодексу. Фактичне здійснення документальних перевірок із 2013 р. передано до функцій об'єднаних підрозділів податкового та митного аудиту головних управлінь ДФС в областях, що не узгоджується з практикою застосування цієї форми контролю митними адміністраціями інших країн-

членів ВМО. Однак це питання не є предметом вивчення в рамках представленої статті, оскільки потребує окремого наукового дослідження.

7) Стандартне правило 6.9 розділу 6 Загального додатка оновленої Кіотської конвенції: здійснювати митний контроль необхідно з максимальним використанням інформаційних технологій та засобів електронних комунікацій. Такі технології давно зайняли чільне місце в практиці здійснення державної митної справи митними органами України, а правовою базою стали норми МК України 2012 р., зокрема глави 5, якими передбачено, що проведення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється з використанням інформаційних технологій, зокрема заснованих на інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, і засобів їх забезпечення. А впровадження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем здійснюється відповідно до міжнародних стандартів та стандартів України [17].

Під час здійснення митного оформлення оновлена Кіотська конвенція встановлює низку стандартних правил:

- здійснювати митне оформлення у будь-якому уповноваженому митному органі (стандартне правило 3.20);

- здійснювати митне оформлення з поданням декларантом митному органу попередньої або неповної декларації на товари (стандартне правило 3.13);

- обмежуватися переліком лише тих даних, що вносяться до декларації на товари і є необхідними для нарахування митних платежів, формування статистики та застосування митного законодавства (стандартне правило 3.12);

- проводити електронне декларування товарів під час переміщення їх через митний кордон (стандартне правило 3.16);

- надавати національними митними органами інформацію загального характеру щодо умов організації та переміщення товарів, предметів та транспортних засобів через митний кордон (стандартні правила 9.4–9.7). Це правило прямо узгоджується з принципом «прозорості/транспарентності», закріпленим у ст. X Генеральної угоди з тарифів та торгівлі від 30.10.1947 р. [18].

Усі наведені вище норми загалом знайшли закріплення в Митному кодексі України 2012 р., постановою Кабінету Міністрів України, наказах Міністерства фінансів України та відомчих наказах Держмитслужби та ДФС, що свідчить про достатню імплементацію обов'язкових стандартів діяльності митних органів в національне законодавство та практику.

Крім норм, які в результаті приєднання України до Кіотської конвенції, стали обов'язковими до впровадження, ВМО через Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі пропонує механізми подальшої уніфікації правових норм в окресленій сфері [19].

Як зазначають науковці, хоча Рамкові стандарти мають лише рекомендаційний характер, тобто за їх невиконання не передбачається міжнародно-правової відповідальності держав, однак вони мають політичну відповідальність. Відмова від їх виконання може негативно позначитися на міжнародному авторитеті тієї чи іншої держави і загалом її становищі на міжнародній арені, оскільки Рамкові стандарти були прийняті головним представницьким органом організації – Радою ВМО, крім того, вони враховують інтереси світової торгівлі [20, с. 95].

Метою Рамкових стандартів є забезпечення питання спрощення та безпеки світової торгівлі шляхом створення єдиного набору міжнародних стандартів (стратегічних напрямів) і досягнення, таким чином, одноманітності та передбачуваності в роботі митних органів різних держав.

Рамкові стандарти базуються на двох основних опорах:

- 1) системи угод між митними службами держав;

- 2) партнерських відносинах між митними службами та підприємницьким співтовариством.

Саме в цих Рамкових стандартах містяться основні вектори, що вже більше 10 років забезпечують єдиний напрям розвитку митної справи, схвалений ВМО:

- установа стандартів, що забезпечують підвищення безпеки і спрощують функціонування міжнародного ланцюга поставок товарів на глобальному рівні з метою досягнення більшої визначеності та передбачуваності;

- забезпечення комплексного управління міжнародним ланцюгом поставок товарів усіма видами транспорту;

- зміцнення ролі, функцій та можливостей митних служб у світі викликів ХХІ ст.;

- зміцнення співробітництва між митними адміністраціями з метою розширення їх можливостей із виявлення операцій підвищеного ризику;

- зміцнення співробітництва між митними структурами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;

- сприяння безперервному та безпечному переміщенню товарів у зовнішньоторговельній діяльності.

Рамкові стандарти складаються з 4 основних елементів:

- гармонізація інформаційних вимог, пов'язаних із попереднім електронним повідомленням про вантаж, що ввозиться в країну, вивозиться з неї чи є транзитним вантажем;

- зобов'язання всіх країн, що приєдналися до Рамкових стандартів, послідовно підходити до питань управління ризиками для вирішення питань безпеки;

- вимоги щодо митного огляду контейнерів та вантажів підвищеного ризику під час експорту;

- пільги, які митні адміністрації можуть надавати суб'єктам господарювання, що дотримуються мінімальних стандартів безпеки міжнародного торговельного ланцюга постачання товарів і використовують ефективні методи роботи.

Наведений аналіз дає змогу констатувати, що цілі Рамкових стандартів сприяють подальшому впровадженню принципів Кіотської конвенції, а їх

практична реалізація дасть змогу реально спростити та гармонізувати митні процедури.

Авторитетний науковець професор Д.В. Приймаченко ще десять років тому як перспективу майбутнього, коли Рамкові стандарти ВМО будуть запроваджені в тому обсязі, в якому передбачали їх розробники, сформулював модель діяльності митних адміністрацій (зокрема митних органів України):

- вони використовуватимуть у своїй діяльності уніфіковані форми та методи, що базуватимуться на однакових підходах до управління, оцінки ризиків;

- функціонуватиме єдина митна інформаційна система, доступ до якої матимуть митні адміністрації всіх держав;

- використання системи електронного декларування;

- електронні митні декларації використовуватимуться митними адміністраціями держави відправника, транзиту та отримання товару, в результаті чого вони матимуть попередню інформацію щодо всіх вантажів, їх характеру і строків відправлення (прибуття). Це дасть змогу на ранньому етапі виявляти вантажі групи підвищеного ризику;

- відбуватиметься автоматичний добір вантажів, стосовно яких проведення митного огляду має бути обов'язковим або поглибленим;

- митні адміністрації активно використовуватимуть технології неінтрузивного (неруйнівного) митного огляду відповідно до оцінки ризиків;

- діяльність митних адміністрацій буде пов'язана з діяльністю міжнародної системи уповноваже-

них економічних операторів (Authorized Economic Operator), тобто суб'єктів ЗЕД;

- функціонування єдиної митної інформаційної системи забезпечуватиметься не тільки митними адміністраціями, а й уповноваженими економічними операторами;

- уповноважені економічні оператори будуть активними учасниками митних процедур та забезпечуватимуть у межах своїх повноважень дотримання митного законодавства [21, с. 273–274].

Нині окреслена модель ще не повністю реалізована в Україні, зокрема в питанні роботи уповноваженого економічного оператора, об'єднання інформаційних систем митних органів усього світу та деяких інших питаннях. Проте вже зроблені важливі кроки щодо адаптації міжнародних стандартів у діяльність як митних органів, так і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки. У період 2006–2017 рр. відбулись активні процеси адаптації національного законодавства України до вимог міжнародних стандартів Всесвітньої митної організації. Базові вимоги щодо спрощення митних процедур вже реалізовані в нормативно-правових актах та закріплені в практиці вітчизняних митниць. Проте для створення дійсно партнерських відносин між митними органами та бізнес-спільнотою нині необхідна консолідація зусиль Державної фіскальної служби, уряду та громадськості, що дасть змогу досягти балансу між державними інтересами та індивідуальними інтересами осіб, що переміщують товари через кордон.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Василенко В.М. Реалізація принципу «єдиного вікна» у здійсненні контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України / В.М. Василенко // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 38–41.
2. Письменний І.В. Концептуальні засади реформування митної служби України: дис. ... канд. наук із держ. упр.: 25.00.01 / І.В. Письменний; Дніпропетровський регіональний ін-т держ. управління Національної академії держ. управління при Президентові України. – Д., 2005. – 220 с.
3. Київець О.В. Європейські правові стандарти як міжнародно-правова категорія / О.В. Київець // Європейські студії і право. – № 1(5) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eurolaw.org.ua/publications/ukrainian-journal-of-european-studies/5-2011/44-2011-12-29-14-40-03#_ftn3.
4. Пухтецька А.А. Європейські принципи адміністративного права та їх запровадження в законодавстві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / А.А. Пухтецька. – К., 2009. – 214 с.
5. Сандровский К.К. Международное таможенное право: Учебник / К.К. Сандровский. – 3-е изд., стер. – К.: В-во Знання, КОО, 2002. – 461 с.
6. Приймаченко Д.В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Д.В. Приймаченко; Академія митної служби України. – Д., 2007. – 477 с.
7. Калініченко А.І. Шлях адаптації українського митного законодавства до світових стандартів / А.І. Калініченко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 1. – С. 115–118.
8. Буваева Н.Э. Правовая характеристика и классификация таможенных формальностей / Н.Э. Буваева // Сборник трудов молодых ученых, аспирантов и участников студенческого научного кружка кафедры административного и таможенного права. – М.: Издательство РТА, 2012. – Выпуск 2. – С. 58–66.
9. Перельолкін С.М. Міжнародно-правові аспекти митного співробітництва європейських держав [Монографія] / С.М. Перельолкін. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2008. – 180 с.
10. Коваленко Ю.В. Адміністративно-правові засоби протидії корупції в органах Державної митної служби України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Ю.В. Коваленко; Держ. НДІ МВС України. – К., 2011. – 216 с.
11. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (у зміненій редакції) від 26.09.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
12. Закон України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур» у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/227-16>.
13. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.liga.kiev.com>.
14. Продан М. ДФС розраховує на запровадження спільного контролю ще у 8 пунктах пропуску [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?cat_id=244277212.
15. Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Державною митною службою України та Прикордонною службою Республіки Молдова, Митною службою Республіки Молдова про проведення експерименту щодо

здійснення спільного контролю в пункті пропуску «Россошани – Брічень» на території України від 20.12.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/498_150.

16. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа: Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 651 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1372-12>.

17. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

18. Генеральна угода з тарифів та торгівлі від 30.10.1947 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_264.

19. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації від 01.06.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/card/976_003.

20. Буваева Н.Э. Деятельность всемирной таможенной организации по сближению национальных правовых систем в области таможенного дела: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Международное право; европейское право» / Н. Э. Буваева. – М., 2007. – 194 с.

21. Приймаченко Д.В. Митна політика держави та її реалізація митними органами [Монографія] / Д.В. Приймаченко. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2006. – 332 с.